

*Dr Marija Salma, redovni profesor
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VREDNOSTI*

Sažetak: U ovom radu je autor svoja razmatranja posvetio analizi važećih pravila sadržanih u Zakonu o parničnom postupku o sporovima male vrednosti u svetlu Uredbe Evropske unije (EZ) o uspostavljanju evropskog postupka za sporove male vrednosti. Autor sagledava važeća pravila sa stanovišta jednostavnosti, brzine, efikasnosti i ekonomičnosti postupka kao i pravaca harmonizacije sa pravilima EU.

Ključne reči: sporovi male vrednosti, malični sporovi, vrednost predmeta spora.

I Uvodne napomene

Sporovi male vrednosti spadaju u *posebne parnične postupke*. Posebni postupci se zbog svojih specifičnih svojstava bitno razlikuju od opšteg postupka. Potreba za posebnim pravilima postupka je najčešće uslovljena materijalno-pravnom prirodom predmeta spora, ali je nekada uslovljena potrebom za hitnim rešavanjem predmeta spora.

Sporovi male vrednosti po svojim obeležjima se od opšteg postupka razlikuju u elementu *ratione valoris*, tj. u pogledu vrednosti predmeta spora. Principijelno gledano kod sporova male vrednosti ne postoji neka tipičnost predmeta koja bi uslovlila njegovo izdvajanje u poseban postupak. Priroda predmeta spora nije kriterijum za razgraničenje ovih postupaka. Spor male vrednosti nema sebi svojstven predmet spora. Ovaj poseban postupak vredi u načelu za sve imovinsko pravne stvari male vrednosti. Dok je kod većine sporova razlog izdvajanja u zaseban postupak ma-

---

* Rad je posvećen projektu Pravo Srbije u evropskoj perspektivi br. 149042 koji finansira Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije.

terijalno-pravne prirode, tj. *rationae materiae*, kod sporova male vrednosti razlog izdvajanja u poseban postupak se ogleda prvenstveno u (relativno) malom društvenom, odnosno ekonomskom značaju.

Međutim, za određivanje pojma spora male vrednosti čini se da bi bilo od značaja i pitanje *složenosti* materijalno-pravnog odnosa povodom koga je podneta tužba. Tako, kod cesije potraživanja ili kod fiducijarnih pravnih odnosa i kraj male vrednosti, složenost spora može da proistekne iz postavljenog materijalno-pravnog pitanja. S obzirom na vrednost spora i menični sporovi bi mogli biti male vrednosti. Međutim, materijalno pravno, menični odnos može da bude složen odnos. Pitanje osnova meničnog odnosa predstavlja veoma složeno pitanje.¹

Potreba za efikasnijim i ekonomičnijim vođenjem postupka u sporovima male vrednosti je uslovljena *jednostavnošću* predmeta spora, posmatranom kroz postavljeno pravno pitanje, malim značajem predmeta spora (ne toliko sa stanovišta stranaka u sporu) koji se po stanovištu zakonodavca prvenstveno izražava kroz njegovu vrednost. Mali iznos vrednosti spora podrazumeva odnos između troškova postupka i vrednosti tužbenog zahteva.

Postoje sporovi *koji bez obzira na svoju vrednost ratione materiae ne mogu biti rešavani* po pravilima postupka predviđenim za sporove male vrednosti. To su obično statusni sporovi, kao što su bračni i paternitetski sporovi.

Predmet sporova male vrednosti čine po pravilu *novčana* potraživanja. Međutim, zakonodavstva predviđaju da tužiočevo traženje usmereno na *nenovčano potraživanje, ukoliko on umesto nenovčane prestacije u tužbi navede da pristaje na isplatu u novcu* (*facultas alternativa*), pri čemu taj iznos tužbenog zahteva ne prelazi zakonom određenu vrednost, dovodi do toga da se postupak vodi po pravilima o sporovima male vrednosti. Ovaj postupak se vodi i povodom tužbenog zahteva za predaju pokretne stvari male vrednosti.

Istorijat sporova male vrednosti u uporednom i domaćem građanskom procesnom pravu pokazuje konkurenciju između klasičnih procesnih garancija u domenu izvođenja dokaza, saslušanja stranaka, obostranog saslušanja, s jedne, i modernih principa koji teže efikasnosti i ekonomičnosti u postupka, sa druge strane. Ne nailazimo često na rasprave o tome da li bi različito trebalo tretirati sporove male vrednosti u odnosu na sporove veće vrednosti i da li bi zakonodavac u zavisnosti od toga koja je vrednost spora u pitanju trebalo da uspostavi primenu klasičnih načela procesnog prava,

---

¹ V. *Saveska* Marija, *Postupak u sporovima male vrednosti*, magistarski rad, odbranjen na Pravnom fakultetu u Beogradu 1983. godine, str. 20-22.

odnosno da kod sporova male vrednosti odustane od njihove primene, ali da ipak zadrži dovoljnu meru garancije u istinitost odluke. Nije lako povući liniju razgraničenja između sporova u kojima se primenjuju klasična načela procesnog prava u odnosu na sporove u kojima bi zbog efikasnosti postupka trebalo odstupati od njihove primene.

Teško je odrediti sporove male vrednosti koji su to *saedes materie*. Gotovo je nemoguće uspostaviti stalni princip. U uporednom zakonodavstvu jedino je mađarski Zakon o maličnim sporovima iz 1877. godine predvideo izvesne sporove koji su se zbog prirode materijalno-pravnog odnosa smatrali sporovima male vrednosti bez obzira na vrednost spora.²

Materijalno-pravni kriterijum određivanja spora male vrednosti se koristi u *negativnom* smislu. Naime, određuju se sporovi koji ne mogu nikada spadati u sporove male vrednosti, kao što su na primer, sporovi iz statusnih odnosa, sporovi povodom nepokretnosti.

Limitacija *najviše novčane vrednosti* predmeta spora je najčešći kriterijum u određivanju spora male vrednosti.

Određivanje sporova male vrednosti *saedes materie* je u nekoliko sigurnija, stalnija metoda. Drugi način određivanja *rationae valoris*, zavisi pak, od privrednih i tržišnih uslova koji postoje u jednoj zemlji.³

Postoje i takva uporednopravna rešenja prema kojima se postupak u sporovima male vrednosti pojavljuje tek *nakon prigovora protiv platnog naloga*, ukoliko novčano potraživanje (zasnovano na verodostojnoj ispravi) ne prelazi zakonom određenu vrednost (tako je u Nemačkoj, Austriji i Mađarskoj, na primer).

Sporove male vrednosti karakteriše težnja za *efikasnošću* i *ekonomičnošću* postupka. Sud zakazuje *ročišta u kraćem roku* nego što je to u opštem postupku. Sud nekada odlučuje samo na osnovu podnetih pismenih dokaza. Ekonomičnost se ogleda u tome da nema odgovora na tužbu, ne zakazuje se pripremno ročište, zadržana je presuda zbog izostanka. Već samim prebacivanjem ovih sporova iz opšteg u posebni postupak potvrđuje se težnja zakonodavca da rastereti sud.

Uporedno pravo. U važećem **mađarskom pravu** postupak u sporovima male vrednosti se sprovodi tek povodom *prigovora protiv platnog naloga*. Naime, ako se pokaže povodom prigovora protiv platnog naloga da je on male vrednosti, tj. ispod 1.000.000 forinti (cca 3700 evra) sa posebnog postupka povodom platnog naloga prelazi se na poseban postupak u sporovima male vrednosti koji se vodi pred nadležnim mesnim sudom.

² V. *Saveska* Marija, op. cit. str. 29.

³ Detaljnije o kriterijima određivanja pojma postupka u sporovima male vrednosti, *Saveska* Marija, op. cit., str. 22-32.

Taj postupak je još više pojednostavljen nego postupak povodom platnog naloga. Nova pravila o sporovima male vrednosti su stupila na snagu 1. januara 2009. godine.⁴ Ona su sadržana u par. 387 st. 1 ZPP-a. Pojednostavljenije procesa se vezuje za raspravu pred prvostepenim sudom i odnosi se na skraćenje procesnih rokova (manji vremenski razmak između pojedinih ročišta). Takođe, sud je dužan da održi raspravu u roku od 45 dana počev od dana predaje tužbe sudu. Na prvom ročištu za glavnu raspravu stranke treba da podnesu dokazne predloge. Tuženi tada može da podnese protivtužbu ili da stavi prigovor kompenzacije. Tužilac može svoj tužbeni zahtev samo jedanput preinačiti i to na prvoj raspravi.

U važećem **austrijskom** procesnom pravu, kao i u pravu koje je važilo od početka prošlog veka⁵, se ne pominju sporovi male vrednosti (Bagatellverfahren) kao poseban parnični postupak, već se u sporovima povodom *platnog naloga* (Mahnverfahren), primenjuju pojednostavljena pravila ako novčano potraživanje spora ne prelazi iznos od 30.000 evra. Ispitivanje dopustivosti tužbe se ostvaruje po posebnim pravilima (par. 244. ZPP Austrije). Umesto tužbe tuženom se dostavlja naredba radi isplate potraživanja unutar roka od 4 nedelje od dana podnošenja tužbe. U slučaju da tuženi o roku nije podneo prigovor, sud donosi pravnosnažnu naredbu o isplati koja čini izvršni naslov. Ako je podnet prigovor sud zakazuje pripremno ročište za usmenu raspravu, odnosno, po potrebi dalja ročišta.⁶ U važećem pravu Austrije postoji tzv. *mandatni postupak* (Mandatsverfahren, par. 548-554 ZPP) koji je sličan prethodno opisanom postupku. Suština je u tome da na osnovu predloga iznetog u tužbenom zahtevu tužioca sud donosi osudu na isplatu novčane sume u jednom *sumarnom postupku* sa ograničenim ispitivanjem pravne stvari svedene na verodostojne isprave. Ako se ne podnese prigovor od strane tužene strane, nalog za isplatu postaje pravnosnažan i izvršan.⁷

---

⁴ Nova pravila o sporovima male vrednosti u Mađarskoj su stupila na snagu u formi X novele Zakona o parničnom postupku, i to Zakon br. XXX. iz 2008. godine, po mustri nekadašnjeg sumarnog postupka Mađarske kao i novih evropskih pravila o bagatelnom postupku. V., *Horváth E. Irisz, Néhány kérdés a kisértékű perek kapcsán* (Nekoliko pitanja povodom sporova male vrednosti) in: *Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején* (Pravci civilnog procesnog zakonodavstva na početku XXI veka), Pécs, 2010, str. 197; *Kengyel Miklós, Magyar polgári eljárásjog* (Mađarasko građansko procesno pravo), Osiris Kiadó, Budapest, 2008, str. 538.

⁵ V. Rudolf *Pollak*, *System des Österreichischen Zivilprozessrechtes*, Manz, Wien, 1906, str. 600 (Bagatellverfahren).

⁶ V. Walter *Rechberger* – Daphne Mariane *Simotta*, *Zivilprozessrecht*, 6. ergänzte Auflage, Erkenntnisverfahren, Manz Verlag, Wien, 2003, 299-312.

⁷ V. Walter *Rechberger* – Daphne Mariane *Simotta*, *Zivilprozessrecht*, 6. ergänzte Auflage, Erkenntnisverfahren, Manz Verlag, Wien, 2003, str. 514. Mandatni postupak se od po-

U pravu **Nemačke** u XX veku bagatelni postupak (Bagatellverfahren) je bio predviđen kao poseban postupak koji je važio za sve imovinskopravne sporove čija novčana vrednost nije prelazila 50 DM. Ovaj postupak se vodio pred redovnim sudom ali po procesnim pravilima izbranog sudstva (Schiedsverfahren).⁸ U važećem nemačkom pravu međutim, takođe postoji poseban pojednostavljeni postupak povodom *platnog naloga* (Mahnverfahren), čiji je cilj da kod novčanih potraživanja, a na osnovu dostavljanja verodostojnih isprava, ukoliko nema prigovora tuženog, poverilac brzo dođe do pravnosnažne presude, odnosno izvršnog naslova.⁹

U Republici **Hrvatskoj** važeći ZPP¹⁰ sadrži pozitivno određivanje sporova male vrednosti sa aspekta rationae valoris i negativno određenje, tj. šta se ne smatra sporom male vrednosti. Po *pozitivnom određenju* pod sporovima male vrednosti smatraju se sporovi u kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi svotu od 10.000 kuna. Ali sporovima male vrednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje da umesto udovoljenja određenom zahtevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi gore navedenu svotu. Takođe sporovima male vrednosti se smatraju i nenovčana potraživanja, tj. zahtev za predaju pokretne stvari, čija vrednost koju je tužilac u tužbi naveo ne prelazi naznačeni iznos.¹¹ Pravila postupka u sporovima male vrednosti se primenjuju i povodom *prigovora* protiv *platnog naloga* ako vrednost osporenog dela platnog naloga ne prelazi iznos od 10.000 kuna.¹² Po *negativnom određenju* ne smatraju se sporovima male vrednosti sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa koje je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu i sporovi zbog smetanja poseda.¹³ Postupak u sporovima male vrednosti se uređuje kao *poseban parnični postupak*, te se pravila opšteg parničnog postupka *supsidijerno* primenjuju, tj. ako ZPP ne sadrži poseb-

---

stupka platnog naloga razlikuje po tome što se izvršenje kod mandatnog postupka sporovodi bez obezbeđenja potraživanja iako postoji opasnost od izvršenja. Takođe kod mandatnog postupka nije predviđen odgovor na tužbu jer njegovu funkciju preuzima prigovor. Zatim, ako jedna stranka izostane u slučaju blagovremeno podnetog prigovora na zakazanu hitnu raspravu na predlog druge strane koja je prisutna sud može doneti presudu zbog izostanka.

⁸ V. Marija *Saveska*, op. cit., str. 43.

⁹ V. Heinz *Tomas*- Hans *Putzo*, *Zivilprozessordnung, Kommentar*, 27. Auflage, Verlag C.H. Beck, München, 2005. g. str. 897 (Mahnverfahren).

¹⁰ Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske (Sl. List SFRJ 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 27/90; Narodne novine RH br. 26/91, 34/91, 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03).

¹¹ V. čl. 458. st. 1-3 ZPP Hrvatske.

¹² V. čl. 460. ZPP Hrvatske.

¹³ V. čl. 459. ZPP Hrvatske.

na pravila za ovaj postupak, primenjivaće se ostale odredbe ZPP-a.¹⁴ U sporovima male vrednosti sprovodi se prethodni postupak, uz primenu glave 20. ZPP-a o pripremi glavne rasprave, osim ako odredbama glave 30. kojim se uređuju sporovi male vrednosti nije drukčije određeno.¹⁵

Postupak u sporovima male vrednosti ima čitav niz *posebnosti* u odnosu na pravila opšteg parničnog postupka. Tako, stranke su dužne da činjenice i dokaze podnesu najkasnije do zaključenja prethodnog postupka,¹⁶ što vredi i za vreme podnošenja protivtužbe,¹⁷ preinačenja tužbe.¹⁸ Zakazivanje pripremnog ročišta je obavezno.¹⁹ Ako tuženi blagovremeno podnese odgovor na tužbu, sud će zakazati raspravu, ako ne, na istom ročištu donosi presudu zbog izostanka. Takvu će odluku sud doneti i u slučaju ako sa ročišta izostanu obe ili jedna stranka.²⁰ Sud može na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak i na istom ročištu održati glavnu raspravu.²¹ Ako dođe do preinačenja zahteva, tako da usled toga zahtev prelazi vrednost od 10.000 kuna, postupak se nastavlja po pravilima opšteg parničnog postupka.²² Takođe, ako je postupak započet po pravilima opšteg, redovnog parničnog postupka, a tužilac smanji zahtev na vrednost ispod 5000 kuna, postupak se nastavlja po pravilima o sporovima male vrednosti.²³ Presuda ili rešenje kojim se završava spor male vrednosti može se napadati žalbom, ali samo zbog bitne povrede odredaba ZPP i zbog pogrešne primene materijalnog prava,²⁴ i to u roku od 8 dana počev od dana saopštenja ili dostavljanja presude.²⁵ Revizija protiv drugostepene odluke je dopuštena samo izuzetno.²⁶

U Republici **Makedoniji** pojam spora male vrednosti je regulisan na pozitivan i negativan način. Sporovi male vrednosti su sporovi a) povodom novčanih kondemnatornih zahteva koji ne prelaze iznos od 180.000 denara; b) zahtevi koji se ne odnose na novčano potraživanje, ali kod kojih je tužilac u tužbi naznačio da umesto ispunjenja potraživanja

---

¹⁴ V. čl. 457. st. 1. ZPP Hrvatske.

¹⁵ V. čl. 457. st. 2. ZPP Hrvatske.

¹⁶ V. čl. 461. a ZPP Hrvatske.

¹⁷ V. čl. 461. c st. 1, ZPP Hrvatske.

¹⁸ V. čl. 461. c st. 2, ZPP Hrvatske.

¹⁹ V. čl. 461. f ZPP Hrvatske.

²⁰ V. čl. 461. g st. 2. i st. 3. ZPP Hrvatske.

²¹ V. čl. 461. k st. 2. ZPP Hrvatske.

²² V. čl. 464 st. 1. ZPP Hrvatske.

²³ V. čl. 464 st. 2. ZPP Hrvatske.

²⁴ V. čl. 467. st. 1 ZPP Hrvatske.

²⁵ V. čl. 467 st. 3. i 4. ZPP Hrvatske.

²⁶ Ravizija je dopuštena samo iz razloga propisanim čl. 382. st. 2 ZPP. V. Čl. 467. st. 7 ZPP-a Hrvatske.

pristaje na isplatu novčane sume čija vrednost ne prelazi 180.000 denara; v) potraživanja nepokretnih stvari čija vrednost naznačena od strane tužioca u tužbi ne prelazi iznos od 180.000 denara.²⁷ Spor male vrednosti može da bude i privredni spor ako vrednost kondemnatornog zahteva ne prelazi iznos od 300.000 denara.²⁸ Nisu sporovi male vrednosti, bez obzira na malu vrednost predmeta spora, sporovi povodom nepokretnosti, sporovi iz radnog odnosa koji imaju statusni karakter i sporovi zbog smetanja poseda.²⁹ Postupak u sporovima male vrednosti se sprovodi i povodom prigovora protiv platnog naloga ako vrednost osporenog dela platnog naloga ne prelazi iznos od 180.000 denara.³⁰ Tužba se smatra povučenom, ako tužilac u roku od 8 dana od dana podnošenja tužbe ne plati sudsku taksu.³¹ Na postupak o sporovima male vrednosti se ne primenjuju pravila opšteg parničnog postupka o pripremnom ročištu. Po prijemu odgovora na tužbu sud odmah zakazuje glavnu raspravu. Ako se tužilac ne pojavi na ročištu za glavnu raspravu smatra se da je povukao tužbu. Stranke su dužne da sve činjenice i dokaze iznesu na prvom ročištu za glavnu raspravu. Odluka suda se može pobijati samo iz razloga bitne povrede postupka i pogrešne primene materijalnog prava. Zapisnik o glavnoj raspravi je sumaran, rokovi se računaju po posebnim propisima.³²

Prema važećem ZPP Republike Srpske³³ postupak u sporovima male vrednosti je uređen kao poseban parnični postupak, uz supsidijernu primenu pravila opšteg parničnog postupka ako što drugo nije propisano odredbama ZPP o sporovima male vrednosti.³⁴ U smislu ZPP sporovima male vrednosti smatraju se sporovi u kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu koji ne prelazi iznos od 3000 konvertibilnih maraka, a takođe i sporovi kod kojih tužbeni zahtev sadrži nenovčano potraživanje, ukoli-

²⁷ V. čl. 430. ZPP (od 2005 g.) i čl. 17. Zakona o izmenama i dopunama ZPP Republike Makedonije (Službeni vesnik Makedonije, br. 79/2005, 110/2008 i 83/2009). V. takođe, Arsen *Janeski*, Tatjana *Zoroska – Kamilovska*, Građansko procesno pravo, knjiga prva, Parnično pravo, izd. Pravnog fakulteta Justinijan Prvi, Skopje, 2009., str. 498. tač. 4.1.

²⁸ V. čl. 473. ZPP Republike Makedonije.

²⁹ V. čl. 431. ZPP Republike Makedonije.

³⁰ V. čl. 432. ZPP i čl. 17. Zakona o izmenama ZPP Republike Makedonije.

³¹ V. čl. 16. Zakona o izmenama ZPP Republike Makedonije.

³² V. čl. 436. ZPP Makedonije. V. i: Arsen *Janeski*, Tatjana *Zoroska – Kamilovska*, Građansko procesno pravo, knjiga prva, Parnično pravo, izd. Pravnog fakulteta Justinijan Prvi, Skopje, 2009., str. 499.

³³ Zakon op parničnom postupku Republike Srpske, Sl. glasnik Republike Srpske, br. 58/2003, Glava XX, čl. 428-433, Postupak u sporovima male vrednosti. V. in: Prof. Dr. Milorad *Živanović*, Građanski parnični postupak Republike Srpske, sa zakonskim tekstom od 2003. g., Banja Luka, 2005, str. 226-228.

³⁴ V. čl. 428. ZPP Republike Srpske.

ko je tužilac u tužbi izjavio da umesto ispunjenja pristaje na isplatu novčanog iznosa koji ne prelazi ovaj iznos. Sporovima male vrednosti smatraju se i zahtevi za predaju pokretnih stvari ako prema naznačenju tužbe vrednost ne prelazi gore naznačeni iznos.³⁵ Ne smatraju se sporovima male vrednosti sporovi o nepokretnostima, iz radnih odnosa i zbog smetanja poseda.³⁶ Žalba je dozvoljena samo protiv rešenja kojim se okončava postupak.³⁷ Presuda u sporovima male vrednosti može se napasti samo iz razloga bitne povrede ZPP i pogrešne primene materijalnog prava.³⁸

U Republici **Crnoj Gori**, prema pravilima ZPP Crne Gore³⁹, takođe se postupak u sporovima male vrednosti uređuje kao poseban parnični postupak, te se na ovaj postupak primenjuju pravila opšteg parničnog postupka, ako poglavlje o sporovima male vrednosti (glava 30. ZPP Crne Gore) što specijalno ne sadrži.⁴⁰ Po odredbama ZPP Crne Gore sporovi male vrednosti u smislu odredaba ZPP jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 500 evra.⁴¹ Ponavljaju se karakteristične odredbe povodom nenovčanih potraživanja.⁴² Prihvaćene su i uobičajene odredbe koje regulišu sporove koji se bez obzira na vrednost ne smatraju sporovima male vrednosti, kao što su radni sporovi, sporovi o nepokretnostima i sporovi o smetanju poseda.⁴³ Takođe, sadržana su i pravila o pretvaranju opšteg parničnog postupka u sporove male vrednosti, kada tužilac smanji tužbeni zahtev ispod vrednosti od 500 evra.⁴⁴ Ako sud zakaže ročište za glavnu raspravu i tužilac ne dođe na ročište, iako je uredno pozvan, sud donosi presudu kojim će odbiti tužbeni zahtev (presuda na osnovu odricanja).⁴⁵ Razlozi za žalbu protiv presude ili rešenja kojim se završava spor mogu biti samo bitne povrede parničnog postupka kao i povrede materijalnog prava.⁴⁶ U ovom postupku se ne primenjuju odredbe o određivanju rasprave pred drugostepe-

---

³⁵ V. čl. 321. st. 1 i 2. ZPP Republike Srpske.

³⁶ V. čl. 430. ZPP Republike Srpske.

³⁷ V. čl. 431. ZPP Republike Srpske.

³⁸ V. čl. 433. ZPP Republike Srpske.

³⁹ Službeni list RCG, br. 22/2004. g. V. in: Prof. Dr. Biljana *Duričin*, *Zakon o parničnom postupku Crne Gore*, sa uvodnim napomenama, uputstvima za praktičnu primjenu i stvarnim registrom, Univerzitet Crne Gore, Pravni fakultet u Podgorici, Podgorica, 2004, str. 27-198.

⁴⁰ V. čl. 446. Zakona o parničnom postupku Republike Crne Gore.

⁴¹ V. čl. 446. ZPP Crne Gore.

⁴² V. čl. 447. ZPP Crne Gore.

⁴³ V. čl. 448. ZPP Crne Gore.

⁴⁴ V. čl. 451. ZPP Crne Gore.

⁴⁵ V. čl. 452. st. 2. ZPP Crne Gore.

⁴⁶ V. čl. 454. st. 1. ZPP Crne Gore.

nim sudom. Rok za žalbu je osam dana od dana objavljivanja presude. Paricioni rok, kao i rok za podnošenje predloga radi dopune presude, iznosi osam dana.⁴⁷

Zaključak o uporednom pregledu. Na području punopravnih članica EU od 1. januara 2009. godine se primenjuju pravila *Uredbe Evropskog Parlamenta i Saveta o sporovima male vrednosti*. Otuda u regulisanim oblastima na mesto nacionalnih pravila o sporovima male vrednosti, stupaju na snagu pravila EU o sporovima male vrednosti, koji se primenjuju od strane nacionalnih sudova. Otuda u članicama Unije s zajedničkom valutom (evro) više nema potrebe za nacionalnim uređenjem sporova male vrednosti. U zemljama predkandidatima i kandidatima za ulazak u EU područje sporovi male vrednosti se uređuju nacionalnim propisima. Analiza propisa zemalja u susedstvu Srbije, ukazuje na veliki stepen podudarnosti, ali i na neke razlike, na koje ćemo konkretno ukazati u analizi propisa Republike Srbije. Evropski postupak za sporove male vrednosti, iako je ustanovljena u formi Uredbe, ostavlja prostora i za nacionalno zakonodavstvo u postupcima male vrednosti, i to u neuređenim oblastima ili u oblastima u kojima se upućuje na nacionalno zakonodavstvo, što sledi i iz sledećih izlaganja.

II Evropski postupak za sporove male vrednosti

Evropski parlament i Savet Evropske unije su Uredbom (EZ) broj 861. 11. jula 2007. godine ustanovili evropski postupak za sporove male vrednosti.⁴⁸ Uredba se primenjuje na područjima punopravnih članica od 1. januara 2009. godine. Ona je obavezujuća u celosti i primenjuje se neposredno bez postupka ratifikacije od strane nacionalnih sudova u državama članicama, u skladu sa ugovorom kojim je ustanovljena Evropska zajednica,⁴⁹ odnosno ugovorom između EU i zemlje članice kojim je uređeno pristupanje u punopravno članstvo. Od punopravnih članica jedina zemlja u kojoj se ova Uredba ne primenjuje je Danska.⁵⁰

Donošenju uredbe je prethodilo usvajanje zajedničkog **programa Komisije i Saveta** o merama za sprovođenje načela međusobnog prizna-

⁴⁷ V. čl. 454. st. 3. ZPP Crne Gore.

⁴⁸ Uredba EZ br. 861/2007 Evropskog Parlamenta i Saveta od 11. jula 2007. o ustanovljenju evropskog postupka za sporove male vrednosti. V. Službeni list EU br. C 88, od 11. 04. 2006., str. 61. Odluka Saveta od 13. juna 2007., po našoj informaciji, u trenutku pisanja ovog rada, još nije objavljena u evropskom Službenom listu (u daljem tekstu: Uredba).

⁴⁹ V. čl. 29. Uredbe.

⁵⁰ V. čl. 2. st. 3. Uredbe.

vanja presuda u građanskim i trgovačkim stvarima.⁵¹ Program se odnosi na pojednostavljeno rešavanje i ubrzanje sudskih postupaka povodom prekograničnih sporova male vrednosti. On je, zatim, doraden **Haškim programom**.⁵² Pre usvajanja Haškog programa Komisija EU je izdala **Zelenu knjigu** o postupku Evropskog platnog naloga i o merama za pojednostavljenje i ubrzanje suđenja povodom zahteva male vrednosti.

Cilj Evropskog postupka za sporove male vrednosti se ogleda u *pojednostavljenju* i *ubrzanju* suđenja u prekograničnim slučajevima uz *smanjenje troškova*, sa jedne strane. Sa druge strane, ovaj postupak bi trebalo da doprinese *pojednostavljenju priznanja i izvršenja* presuda donetih u drugoj državi članici u sporovima male vrednosti.

Postavljeni ciljevi su u skladu sa načelima priznatim Poveljom EU o osnovnim pravima. Načelo kontradiktornosti, pravo na pravično suđenje se primenjuju i u sporovima male vrednosti kao i druga opšta načela.

Uredbom je određena **oblast** njene primene. To su građanske i pri-vredne stvari u prekograničnim slučajevima kod kojih vrednost zahteva bez kamata, troškova i rashoda ne prelazi iznos od 2000 evra. Za određivanje vrednosti merodavan je momenat kada je nadležni sud odnosno tribunal primio obrazac tužbe.⁵³

Uredba se **ne primenjuje** u statusnim stvarima, svojinskim pravima koja proizilaze iz bračnog odnosa, obaveze izdržavanja, zaveštanja ili nasledstva, stečaja, socijalnog osiguranja, radnog prava, zakupa, državnine nepokretnih stvari sa izuzetkom tužbi sa novčanim zahtevom kao i u slučaju zahteva postavljenih povodom narušavanja privatnosti ili prava vezanih za ličnost.⁵⁴

Postupak u sporovima male vrednosti se **pokreće** ispunjavanjem standardnog **Obrasca A tužbe**. Tužba se podnosi nadležnom sudu ili tribunalu bilo neposredno, bilo putem pošte, bilo nekim drugim sredstvom komunikacije, kao što su telefaks ili e-mail ako je to sredstvo komunikacije prihvaćeno u državi članici gde je postupak pokrenut. Sredstva komunikacije određuju države članice i o tome obaveštavaju Komisiju, a ona je pak dužna da taj podatak objavi.

Obrazac tužbe obuhvata i opis dokaza koji potkrepljuju tužbeni zahtev. Uz zahtev se prilažu dokazne isprave. Međutim, to ne sprečava tužio-ca da po potrebi podnese dalje dokaze tokom postupka.

---

⁵¹ V. Službeni list broj C 12, 15. 01 2001. str.1. Savet je usvojio Program 30. novembra 2000. godine.

⁵² V. Službeni list broj C 53., od 03.03 2005., str.1. Haški program je usvojio Evropski Savet 5. novembra 2004. godine.

⁵³ V. čl. 2. st. 1. Uredbe.

⁵⁴ V. čl. 2. st. 2. Uredbe.

Primenjujući **načelo poučavanja neuke stranke** sud odnosno tribunal će obrazac tužbe vratiti tužiocu na ispravku ili dopunu, ako obrazac nije pravilno ispunjen, pozvati tužioca da dodatno dostavi isprave ili druge podatke.⁵⁵ Države članice se staraju da stranke dobiju praktičnu pomoć prilikom popunjavanja obrazaca.⁵⁶ Ovo načelo sud neće primeniti ukoliko proceni da je zahtev očito neosnovan ili ako je tužba nedopuštena. Uredba predviđa mogućnost da osoblje suda ili tribunala može davati obaveštenja i o proceduralnim pitanjima u skladu sa nacionalnim propisima⁵⁷.

Uredbom je predviđeno da će sud odbaciti tužbu ako je tužba nedopuštena ili ako tužilac propusti da dopuni ili ispravi podnesak u ostavljenom roku. U slučaju kada je po mišljenju suda zahtev očigledno neosnovan sud će ga odbiti.⁵⁸

U postupku sporova male vrednosti preovladava **načelo pismenosti**. Sud zakazuje glavnu raspravu ako je to neophodno ili ako stranka to zahteva a sud oceni da je zahtev stranke za zakazivanjem ročišta opravdan. Ako sud odbije zahtev stranke, protiv tog rešenja se ne može uložiti samostalna žalba. Sud odnosno tribunal može da održi glavnu raspravu putem video konferencije ili nekog drugog vida komunikacije.⁵⁹

Primenu **načela obostranog saslušanja** u sporovima male vrednosti potvrđuju pravila o vođenju spora. Naime, kada primi tužbu, sud popunjava Deo I Obrasca za odgovor i dostavlja tuženom na odgovor. Tuženi može odgovoriti tako što će popuniti Deo II standardnog Obrasca za odgovore, a može odgovoriti i na neki drugi način, ne koristeći Obrazac.⁶⁰ U svom odgovoru na tužbu tuženi može tvrditi da vrednost neovčanog zahteva prevazilazi 2000 evra. Tada sud, odnosno tribunal mora odlučiti da li zahtev spada u područje primene Uredbe. Tuženi može upotrebom standardnog Obrasca A podneti protivtužbu. Međutim, kompenzaciona protivtužba se ne može uložiti popunjavanjem standardnog Obrasca A.

Uredbom su predviđeni **rokovi** za radnje stranaka i suda u vođenju postupka. Sud je dužan da u roku od 14 dana dostavi tuženom pravilno popunjeni obrazac tužbe. Tuženi je pak dužan da svoj odgovor na tužbu da u roku od 30 dana. Dalje, sud je dužan u roku od 14 dana od prijema odgovora na tužbu da istu dostavi tužiocu. Sud odnosno tribunal donosi presudu u roku od 30 dana od prijema odgovora tuženog, odnosno odgo-

---

⁵⁵ V. čl. 4. st. 4. Uredbe.

⁵⁶ V. čl. 11. Uredbe.

⁵⁷ V. čl. 12. st. 2. Uredbe.

⁵⁸ V. čl. 4. t. 4. st. 2. Uredbe.

⁵⁹ V. čl. 8. Uredbe.

⁶⁰ V. čl. 5. st. 1-3. Uredbe.

vora tužioca. Ako je bila održana glavna rasprava sud donosi presudu u roku od 30 dana od održavanja glavne rasprave.⁶¹ Stranka može u roku od sedam dana da vrati sudska dokumenta ako ona nisu napisana ili prevedena na službeni jezik države članice primaoca ili na jezik koji primalac poznaje.⁶² Ako sud ili tribunal odredi rok za preduzimanje određene radnje, dužan je da obavesti stranke o pravnim posledicama propuštanja roka. U izuzetnim slučajevima sud može i da produži rok predviđen Uredbom ukoliko je to neophodno za zaštitu prava stranaka.⁶³ Sud, odnosno tribunal bi trebalo da postupa što brže. Uprkos tome Uredba ne predviđa bilo kakav rok za određenu fazu postupka. Mora se stalno imati u vidu cilj Uredbe, a to je pojednostavljenje i ubrzanje suđenja u prekograničnim sporovima male vrednosti.

Kada je reč o **dokazima**, sud može odlučiti da se oni izvedu i bez zakazivanja glavne rasprave. O načinu izvođenja dokaza i o obimu neophodnih dokaza odlučuje sud odnosno tribunal vodeći računa o troškovima postupka.⁶⁴

Zastupanje putem advokata ili drugog pravnog stručnjaka nije obavezno.⁶⁵

U postupku sporova male vrednosti sud, odnosno tribunal će pokušati da stranke postignu **poravnanje**.⁶⁶

Evropski postupak za sporove male vrednosti se uređuje pravilima procesnog prava države članice gde se postupak vodi, pod uslovima predviđenih Uredbom.⁶⁷

Presuda je izvršna bez obzira na mogućnost **žalbe**. Ne može se zahtevati polaganje obezbeđenja.⁶⁸ Dakle, žalba ne zadržava izvršenje. Države članice su dužne da obaveste Komisiju da li njihovi proceduralni propisi omogućavaju žalbu na presudu donetu u evropskom postupku za sporove male vrednosti i u kom roku se žalba mora uložiti. Taj podatak je Komisija dužna da objavi.⁶⁹ Pominjanje žalbe u Uredbi obuhvata i druge pravne lekove koji postoje u nacionalnom pravu.

Uredbom su predviđeni **minimalni standardi ispitivanja presude**. Tuženi može da traži kod suda odnosno tribunala države članice u kojoj

---

⁶¹ V. čl. 5. st. 3-5. i čl. 7. st 1. Uredbe.

⁶² V. čl. 6. Uredbe.

⁶³ V. čl. 14. Uredbe.

⁶⁴ V. čl. 9. Uredbe.

⁶⁵ V. čl.10. Uredbe.

⁶⁶ V. čl. 12. st. 3. Uredbe.

⁶⁷ V. čl. 19. Uredbe.

⁶⁸ V. čl. 15. st. 1. Uredbe.

⁶⁹ V. čl. 17. st. 1. Uredbe.

je presuda doneta, njeno preispitivanje ako su povređena pravila o ličnom dostavljanju ili ako je ono učinjeno bez njegove krivice neblagovremeno. Takođe se može tražiti preispitivanje presude ako je tuženi bez svoje krivice, usled više sile ili izuzetnih okolnosti bio sprečen da odgovori na zahtev.⁷⁰ Ukoliko sud odbije preispitivanje presude, prethodno procenivši da ne postoji ni jedan od razloga, presuda ostaje na snazi. U suprotnom, presuda se proglašava nevažećom.⁷¹

Stranka koja je izgubila spor treba da snosi **troškove** postupka. Sud odnosno tribunal, neće naložiti naknadu troškova u korist stranke koja je pobedila, ako troškovi nisu bili neophodni ili su nesrazmerni zahtevu.⁷² U skladu sa načelom ekonomičnosti, poražena stranka bi trebalo da plati troškove postupka. Na primer, troškove advokata ili drugog pravnog stručnjaka, troškove nastale dostavljanjem ili prevođenjem isprava koji su srazmerni vrednosti spora i koji su bili neophodni.

Kada je reč o **priznanju i izvršenju presude** u drugoj državi članici Uredbom je predviđeno da bi presuda doneta u državi članici u evropskom postupku za sporove male vrednosti trebalo da bude priznata i izvršiva u drugoj državi članici bez potvrde izvršivosti i bez mogućnosti suprotstavljanja njenom priznanju.⁷³ Jedino bi sud odnosno tribunal na zahtev jedne od stranaka mogao da na standardnom obrascu D, bez dodatnih troškova da potvrdi o presudi donetoj u evropskom postupku za sporove male vrednosti.⁷⁴

Izvršenje presude se uređuje propisima države članice u kojoj se presuda izvršava.⁷⁵ Radi ostvarivanja načela ekonomičnosti Uredbom je predviđeno da se od strane koja traži izvršenje ne bi trebalo zahtevati da ima punomoćnika ili poštansku adresu u državi članici prinudnog izvršenja.⁷⁶ Uredbom je predviđena mogućnost odbijanja izvršenja ako je u datoj stvari povređeno načelo *ne bis in idem*.⁷⁷ Izvršenje može zastati ili ga sud može ograničiti na zahtev stranke protiv koje se traži izvršenje ukoliko je stranka osporila presudu ili je podnela zahtev za njeno preispitivanje koje je predviđeno Uredbom.⁷⁸

⁷⁰ V. čl. 18. st. 1. Uredbe.

⁷¹ V. čl. 18. st. 2. i 3. Uredbe.

⁷² V. čl. 16. Uredbe.

⁷³ V. čl. 20. Uredbe.

⁷⁴ V. čl. 20. st. 2. Uredbe.

⁷⁵ V. čl. 21. st. 1. Uredbe.

⁷⁶ V. čl. 21. st. 3. Uredbe.

⁷⁷ V. čl. 22. Uredbe.

⁷⁸ V. čl. 23. Uredbe.

III Pozitivno-pravna rešenja postupka u sporovima male vrednosti u Republici Srbiji, pravci reforme i harmonizacije

Postupak u sporovima male vrednosti je u našem pravu uređen kao *poseban postupak* u Glavi trideset i trećoj, Zakona o parničnom postupku članovima od 465-478.⁷⁹ Najpre je Zakon na **pozitivan** način definisao sporove male vrednosti i to tako da se sporovima male vrednosti smatraju sporovi u kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu koji ne prelazi dinarsku protivvrednost iznosa od 3000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe.⁸⁰ Smatraju se takođe sporovima male vrednosti sporovi u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na potraživanje u novcu ali je tužilac u tužbi naveo da pristaje da umesto ispunjenja određenog zahteva primi novčani iznos koji ne prelazi dinarsku protivvrednost iznosa od 3000 evra.⁸¹ Kao sporovi male vrednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahteva nije novčani iznos već predaja pokretne stvari čija vrednost koju je tužilac u tužbi naveo ne prelazi 3000 evra u dinarskoj protivvrednosti.⁸²

Vrednost predmeta spora se određuje prema vrednosti glavnog zahteva a ne i sporednih potraživanja. Ona se određuje prema vremenu podnošenja tužbenog zahteva.

Spor u kome je podnesen *prigovor protiv platnog naloga* i u kome osporeno potraživanje ili njegov osporeni deo ne prelazi iznos od 3000 evra u dinarskoj protivvrednosti takođe se smatra sporom male vrednosti.⁸³

Postoji i **negativna** definicija, tj. određeno je u Zakonu šta se ne smatra sporovima male vrednosti. Prema našem ZPP-u ne smatraju se sporovima male vrednosti sporovi o *nepokretnostima*, sporovi iz *radnih odnosa* i sporovi zbog *smetanja državnine*.⁸⁴

U procesnoj literaturi se ne smatraju sporovima male vrednosti sporovi o *zakonskom izdržavanju*, zbog svog značaja.⁸⁵

Kada je reč o sporu povodom nepokretnosti, ne smatraju se sporovima male vrednosti ne samo sporovi o vlasništvu na nepokretnostima nego i spor po tužbi za plaćanje kupovne cene za istu.⁸⁶

---

⁷⁹ Zakon o parničnom postupku (ZPP), Službeni glasnik RS, br. 125/2004. od 22. novembra 2004. godine kao i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Službeni glasnik RS, br. 111/2009 od 29. decembra 2009. godine.

⁸⁰ V. čl. 48. Zakona o izmenama i dopunama ZPP-a.

⁸¹ V. čl. 467. ZPP-a. RS.

⁸² V. čl. 467. st. 3. ZPP-a RS.

⁸³ V. čl. 469. ZPP-a RS.

⁸⁴ V. čl. 468. ZPP-a RS.

⁸⁵ V., *Saveska*, op. cit., str. 69-71., kao i Borivoje *Poznić* i Vesna *Rakić-Vodinić*, *Građansko procesno pravo*, Savremena administracija, Beograd, 2010, str. 450.

Sporovi iz radnog odnosa se ne smatraju sporom male vrednosti. Polazi se od toga da je povreda prava radnika daleko specifičnije obeležje spora od vrednosti postavljenog zahteva. Prema našem ZPP-u radni sporovi se ne smatraju sporom male vrednosti, bez obzira na to šta je predmet konkretnog radnog spora. U uporednim pravima se rešenja donekle razlikuju. Spor iz radnih odnosa koji je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu, odnosno spor iz radnog odnosa statusnog karaktera je jedino isključen iz kruga sporova male vrednosti.⁸⁷

U glavi trideset i četvrtoj ZPP-a koja reguliše postupak u **privrednim sporovima** predviđeno je da su sporovi male vrednosti sporovi u kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi 30.000 evra u dinarskoj protivvrednosti.⁸⁸

Deklarativni i konstitutivni sporovi nisu obuhvaćeni pojmom sporova male vrednosti.⁸⁹ To znači, da pored napred navedenih kriterijuma, sporovi male vrednosti mogu biti samo sporovi povodom tužbe za osudu na činidbu, tj. **kondemnatorni** zahtevi.

Pravilo o supsidijernosti. ZPP određuje da ako u glavi trideset i trećoj za postupak u sporovima male vrednosti ne postoje posebne odredbe u postupku u sporovima male vrednosti će se primenjivati ostale njegove odredbe.⁹⁰ Pod ostalim odredbama se podrazumevaju odredbe opšteg parničnog postupka. Primećuje se da primena odredaba opšteg parničnog postupka u postupku u privrednim sporovima nije propisana za bagatelni postupak privrednog spora.

ZPP-om je predviđeno da ako tužilac **preinači** tužbu, tako da vrednost predmeta spora prelazi granični iznos za sporove male vrednosti, postupak će se dovršiti po pravilima koja važe za opšti parnični postupak. Ako pak tužilac do zaključenja glavne rasprave koja se vodi po pravilima o opštem parničnom postupku smanji tužbeni zahtev, tako da on više ne prelazi iznos od 3000 evra u dinarskoj protivvrednosti dalji postupak će se sprovesti po pravilima ZPP-a o sporovima male vrednosti.⁹¹

Postupak. Postupak u sporovima male vrednosti se sprovodi pred nižim sudom prvog stepena ako ZPP-om nije drugačije određeno.⁹² Pre-

⁸⁶ V., *Saveska*, op. cit., str. 72.

⁸⁷ V. čl. 459. ZPP-a Republike Hrvatske kao i čl. 473 ZPP-a Makedonije.

⁸⁸ V. čl. 490. st. 1. ZPP-a, kao i čl. 52. Zakona i izmenama i dopunama ZPP-a.

⁸⁹ V. Borivoje *Poznić*, Komentar Zakona o parničnom postupku, Službeni glasnik, Beograd, 2009. godine str. 1071.

⁹⁰ V. čl. 465. ZPP-a RS.

⁹¹ V. čl. 474. ZPP-a RS.

⁹² V. čl. 470. ZPP-a RS.

ma važećem Zakonu o uređenju sudova, to su **osnovni sudovi**.⁹³ Drugostepena nadležnost je poverena višem sudu. Naime, viši sud u parničnom postupku odlučuje o žalbama protiv rešenja u građanskopravnim sporovima, o žalbama protiv presude u sporovima male vrednosti i o žalbama protiv prvostepenih odluka u izvršnim i vanparničnim postupcima.⁹⁴

U vezi **tužbe** važe opšta pravila, osim što njen sadržaj treba da se odnosi na novčano potraživanje i treba da je kondemnatorna. U pogledu dostavljanja važe opšta pravila ZPP-a.

U postupku o sporovima male vrednosti *ne dostavlja se tužba tuženom na odgovor*. Takođe se ne zakazuje i *ne održava pripremno ročište*.⁹⁵

Postoje posebna pravila o **pouci**. Poziv na glavnu raspravu, pored ostalog, mora da sadrži pouku strankama o bitnim obeležjima postupka u ovoj vrsti spora. I to, upozorenje da će se smatrati da je tužilac povukao tužbu ako ne dođe na prvo ročište za glavnu raspravu, da bi stranke trebalo sve činjenice i dokaze da iznesu do zaključenja glavne rasprave jer se u žalbi protiv presude ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi. U pouci mora biti navedeno da se odluka može pobijati samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primene materijalnog prava.⁹⁶

Izostanak stranaka. Zakonom je propisano da se u slučaju izostanka *tužioca* sa prvog ročišta za glavnu raspravu smatra da je tužba povučena, pod uslovom da je uredno pozvana.⁹⁷ U slučaju izostanka *obe strane* sa docnijih ročišta za glavnu raspravu tužba će se smatrati povučenom.⁹⁸ Izostankom tuženog sa ročišta za glavnu raspravu doneće se presuda kojom se usvaja tužbeni zahtev – presuda zbog izostanka.⁹⁹ Da bi se donela ta presuda potrebno je: a) da je tuženom uredno dostavljena tužba sa svim priložima kao i da mu je uredno dostavljen poziv za ročište za glavnu raspravu sa upozorenjem na posledice nedolaska; b) da tuženi izostane sa prvog ročišta za glavnu raspravu: v) da činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je tužilac podneo niti sa opštepoznatim činjenicama. Ako ovi uslovi nisu ispunjeni sud će odbiti tužbeni zahtev. Ako sud nađe da je tužbeni zahtev u suprotnosti sa pri-

---

⁹³ V. čl. 22. st. 2. i 3. Zakona o uređenju sudova, Službeni glasnik RS br. 116 /2008.

⁹⁴ V. čl. 23. st. 2. t. 2. Zakona o uređenju sudova.

⁹⁵ V. čl. 471. st. 1. i 2 ZPP-a RS.

⁹⁶ V. čl. 475. st. 3. ZPP-a RS.

⁹⁷ V. čl. 475. st. 1. ZPP-a RS.

⁹⁸ V. čl. 475. st. 2. ZPP-a RS.

⁹⁹ V. čl. 476. ZPP-a RS.

nudnim propisima, javnim poretkom i pravilima morala neće doneti presudu zbog izostanka, već će nastaviti raspravljanje.¹⁰⁰

Zapisnik o glavnoj raspravi je ograničen na ono što je *najnužnije*. Pored podataka o sudu, strankama i vremenu glavne rasprave zapisnik treba da sadrži: 1. izjave stranaka od bitnog značaja, a naročito one kojima se u celosti ili delimično priznaje tužbeni zahtev, odriče od tužbenog zahteva, preinačava ili povlači tužba, ili odriče od žalbe; 2. bitnu sadržinu izvedenih dokaza; 3. odluke protiv kojih je dozvoljena žalba i koje su objavljene na glavnoj raspravi; 4. konstataciju o tome da li su stranke bile prisutne objavljivanju presude i da su poučene pod kojim uslovima mogu izjaviti žalbu.¹⁰¹

Presuda se u postupku sporova male vrednosti uvek *objavljuje* odmah po zaključenju glavne rasprave. Ona se dostavlja stranci koja nije prisustvovala objavljivanju presude. Prisutnoj stranci ona se dostavlja samo na njen zahtev, koji može biti stavljen odmah po objavljivanju. Prilikom objavljivanja sud je dužan da pouči prisutnu stranku o uslovima pod kojim mogu podneti žalbu.¹⁰²

Paricioni rok kao i rok za podnošenje predloga za dopunu presude iznosi osam dana.¹⁰³

Pravni lekovi su oblast gde bi najviše trebalo da dođe do izražaja cilj uvođenja ovog posebnog postupka.

Zakon je predvideo da je *posebna žalba* dopuštena samo protiv rešenja kojim se postupak završava odbacivanjem tužbe, odnosno žalbe. Ostala rešenja protiv kojih se u opštem parničnom postupku može uložiti žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojim se postupak okončava. Ta rešenja se ne dostavljaju strankama, već se objavljuju na ročištu i unose se u pismeni sastav konačne odluke.¹⁰⁴

Dalje, presuda ili rešenje kojim se završava prvostepeni postupak u sporu male vrednosti može se pobijati samo zbog *apsolutno bitne povrede* odredaba parničnog postupka i zbog *pogrešne primene materijalnog prava*. Rok za žalbu iznosi 8 dana. Ako je odluka dostavljena rok počinje teći od dostavljanja a u suprotnom slučaju od njenog objavljivanja. U postupku u sporovima male vrednosti drugostepeni sud ne može odluku ukinuti i vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje, ako posumnja u tačnost činjeničnog stanja.

¹⁰⁰ V. čl. 476. st. 2. i st.3. ZPP-a.

¹⁰¹ V. čl. 473. ZPP-a RS.

¹⁰² V. čl. 477. ZPP-a RS.

¹⁰³ V. čl.478. st. 3. ZPP-a RS.

¹⁰⁴ V. čl. 472. ZPP-a RS.

Protiv odluke drugostepenog suda u sporovima male vrednosti *nije dozvoljena revizija*.¹⁰⁵

Pravci reforme ZPP RS. Posmatrajući naša pozitivno-pravna rešenja u svetlu Uredbe EU kao i u svetlu rešenja koja važe u ovoj oblasti u prikazanim zemljama moglo bi se najpre zaključiti da je predviđeni *novčani iznos* od 3000 evra u dinarskoj protivvrednosti *suviše visoko* postavljen. U mnogo razvijenijim zemljama EU smatraju se sporovima male vrednosti sporovi do 2000 evra. Postoji nesklad između ekonomske situacije u našoj zemlji i zakonskog određenja šta se smatra malom vrednošću predmeta spora.

Sledeća opaska se odnosi na pitanje koliko ovako uređena procedura doprinosi *ubrzanju* postupka? Naime, važeći ZPP je uveo načelo rešavanja spora u razumnom roku. To je načelo koje bi trebalo primeniti na sve sporove koji se rešavaju pred parničnim sudovima. Postupak u sporovima male vrednosti je ZPP-om uvršćen među posebne postupke da bi se postigla još veća efikasnost suđenja s obzirom na malu vrednost - mali značaj predmeta spora. Koliko ovako postavljenim ciljevima doprinosi podatak da se faza pripremanja glavne rasprave sužava samo na prethodno ispitivanje tužbe i na zakazivanje glavne rasprave? Dostavljanje tužbe tuženom i zakazivanje i održavanje pripremnog ročišta u ovom posebnom postupku nema.

Kada su *odgovor na tužbu* i pripremnog ročište određeni kao obavezne faze u pripremanju glavne rasprave u opštem parničnom postupku to se pravdalo težnjom za ubrzanjem postupka. Pošlo se od toga da ako se dobro pripremi glavna rasprava onda se može i očekivati da se postupak okonča na manjem broju ročišta za glavnu raspravu. Pošto se u postupku u sporovima male vrednosti još više pojačava težnja za ubrzanjem postupka, čini se da bi i kod nas trebalo primeniti odredbe o dostavljanju tužbe tuženom na odgovor kao i o zakazivanju pripremnog ročišta.

Uredba EU predviđa obavezno dostavljanje tužbe tuženom na odgovor. Kada je reč o pripremnom ročištu situacija je nešto drugačija. Pošto se Uredbom insistira na primeni načela pismenosti kao načinu ubrzanja postupka odluka se može doneti na osnovu spisa bez zakazivanja rasprave.

Načelo *pismenosti* dobija na sve većem značaju i u našem procesnom pravu. ZPP-om je predviđeno da ako za pojedine radnje nije zakonom određen oblik u kome se mogu preduzeti, stranke preduzimaju parnične radnje pismeno van ročišta i usmeno na ročištu.¹⁰⁶ Ovo rešenje je

---

¹⁰⁵ V. čl. 478. ZPP-a RS.

¹⁰⁶ V. čl. 14. ZPP-a RS.

postojalo i u ranijim tekstovima ZPP-a. Razlika je u tome što je promenjen red reči koje se odnose na primenu načela pismenosti i načela usmenosti. Ova promena je s razlogom izvršena. Sve više se daje značaj primeni načela pismenosti Uostalom, odgovor na tužbu tuženog predstavlja potvrdu primene ovog načela. Među prikazanim zakonskim rešenjima ima primera koji predviđaju da će sud po službenoj dužnosti zakazati pripremno ročište.¹⁰⁷

Ubrzanje postupka se pre svega može postići *skraćivanjem rokova* kako za preduzimanje parničnih radnji stranaka tako i radnji suda. U svim zakonima su predviđena posebna pravila o rokovima. Šta više, prikazana rešenja pokazuju da se sud mora dodatno potruditi se da se postupak dovrši u što kraćem vremenskom periodu. Mnogo su kraći rokovi za parnične radnje suda (za dostavljanje podnesaka, za zakazivanje ročišta i za donošenje presude).

Dokazi se u opštem parničnom postupku po pravilu izvode na glavnoj raspravi. U žalbenom postupku se ograničava primena načela beneficium novorum. U postupku povodom sporova male vrednosti bi mnogo više doprinelo ubrzavanju postupka kada bi se dokazi podnosili *najkasnije do zaključenja pripremnog postupka*. Takođe, izvođenje dokaza bi trebalo omogućiti i bez zakazivanja glavne rasprave.

Ubrzanju postupka bi doprinelo i *isključenje primene odredaba o zakazivanju rasprave pred drugostepenim sudom*. Naime, zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka shodno bi se mogle primenjivati odredbe o postupku povodom žalbe pred drugostepenim sudom koje se odnose na opšti parnični postupak. Čini se da njihova primena u ovom posebnom parničnom postupku ne doprinosi ekonomičnosti i efikasnosti postupka.

Medijaciji kao načinu rešavanja spora bi imalo mesta i u postupku u parnicama o sporovima male vrednosti. Medijacija je predviđena u postupku u privrednim sporovima koji obuhvataju i privredne sporove male vrednosti te bi njihovu primenu trebalo proširiti na sve sporove male vrednosti.

IV Zaključne napomene

Uredba Evropske Unije o postupku u sporovima male vrednosti iz 2007. godine je učinila ponovo aktuelnim ovu materiju u nacionalnom zakonodavstvu kako punopravnih članica, tako i zemalja koje teže punopravnom članstvu u EU. Uredba se u regulisanim oblastima direktno primenjuje na područjima zemalja punopravnih članica Evropske Unije,

¹⁰⁷ V. čl. 461. F ZPP-a Hrvatske.

pred nacionalnim sudovima. Ona ostavlja prostor i za nacionalno zakonodavstvo u oblasti sporova male vrednosti, istina, manji nego smernice, koje sadrže ciljeve koji bi trebalo da doprinesu harmonizaciji nacionalnog zakonodavstva. Ako ova materija nije uređena u datoj zemlji, po mišljenju autora, imaju se primeniti zajednička evropska pravila, osim onih koja su Uredbom prepuštena u nadležnost nacionalnih zakonodavstava. Ako pak ova materija nije uređena, a ne radi se o državi članici Unije, važeća pravila bi u postupku pridruživanja trebalo uskladiti sa ciljevima ustanovljenim pravilima o evropskom postupku u sporovima male vrednosti.

Cilj Uredbe Evropske unije je ekonomičnost i efikasnost u sporovima male vrednosti, kako u građanskim, tako i u privrednim sporovima na području zajedničkog tržišta (Binnenmarkt), formulisanog u odredbama Mاستrihtskog Sporazuma (1993). Prema unijskim pravilima o sporovima male vrednosti, podnošenje redovnog pravnog leka protiv prvostepene presude ne zadržava izvršenje. Prema pravu Republike Srbije za sada takva mogućnost ne postoji. Svakako, unijska pravila teže ka tome da se daju dovoljne garancije u cilju zaštite prava i interesa tuženog, kroz pravilo o minimalnim standardima ispitivanja presude.

U Republici Srbiji odredbe o sporovima male vrednosti se nalaze u Zakonu o parničnom postupku koje u osnovi potvrđuju težnju evropskog prava. Cilj je da se povodom tužbe za osudu na isplatu novčanih obaveza male vrednosti dođe što pre do izvršive presude. U ovom radu su predloženi pravci harmonizacije pravila o sporovima male vrednosti Republike Srbije sa pravilima EU.

*Marija Salma, Ph.D., Full Professor
Faculty of Law Novi Sad*

Small Claims Procedure

Abstract

European Union Regulation on European Small Claims Procedure from 2007 made topical the issue of enforcing claims of lesser economic importance in the national legislation of member states of the Union, just as in the countries aspiring to full membership in the Union. The Regulation, within its scope of application, is applied directly by the national courts of member states of the Union. However, it leaves some space for domestic legislation, although this space is narrower than in the case of directives, which usually only determine the aims to be achieved in the process of harmonization of domestic law. The author is of opinion that if this subject matter is not fully covered in a given state, the common European Union rules are to be applied, except those points that are delegated by the Regulation in the national competence. In case of countries that are not members of the Union yet, in the process accessing to the Union the effective rules on small claims procedure are to be harmonized with the aims of the Regulation on European Small Claims Procedure.

The basic aim of the Regulation is to reduce the costs and enhance the efficacy of litigation procedures of lesser value both in civil and commercial cases in the internal market of the European Union established by the Maastricht Treaty (1993).

According to the Regulation a judgment delivered in a small claims procedure is enforceable notwithstanding any possible legal remedy, which is not the case under Serbian law at the moment. Naturally, the Regulation strives to secure appropriate procedural guaranties to the defendant by prescribing the minimum standards for review of the judgment.

The rules on small claims procedure in Republic of Serbia are contained in the effective Litigation Procedure Law and are in compliance with the aims of the European Union Regulation, which is to enable the claimant to get an enforceable judgment on monetary claims of smaller amount in the shortest possible time. In this paper the author outlines possible courses of harmonization of Serbian rules on small claims procedure with the European Union Regulation on European Small Claims Procedure.

Key words: small claims procedure, jurisdictional amount